Organizacje pozarządowe na samorządowej scenie politycznej. Przykład powiatów województwa zachodniopomorskiego

ŁUKASZ TOMCZAK
DR HAB. PROF. US

Uniwersytet Szczeciński, Wydział Humanistyczny
e-mail: [timczak\(at\)poczta.onet.pl](mailto:timczak(at)poczta.onet.pl)

Słowa kluczowe wybory, organizacje pozarządowe, samorząd terytorialny

Abstrakt

W wyborach do samorządu terytorialnego w Polsce umożliwiono tworzenie komitetów wyborczych przez różne podmioty, partie polityczne i ich koalicje, organizacje społeczne oraz wyborców. Artykuł dotyczy udziału w wyborach do rad powiatów i miast na prawach powiatów województwa zachodniopomorskiego komitetów wyborczych tworzonych przez organizacje społeczne. Postawiono następujące pytania badawcze: w jakich powiatach i miastach powoływano komitety wyborcze organizacji społecznych? Jakie wyniki wyborcze uzyskiwały takie komitety? Czy te same organizacje tworzyły komitety w kolejnych wyborach? Tworzenie komitetów wyborczych przez stowarzyszenia było na terenie województwa zachodniopomorskiego zjawiskiem rzadkim. Pojawiły się w trakcie różnych wyborów w ośmiu powiatach (na osiemnaście) oraz trzech największych miastach regionu. Rosło nie tylko poparcie dla takich komitetów wyborczych, ale również liczba zdobywanych przez nie mandatów. W trzech powiatach ich czas działania przekraczał jedynie jedną elekcję. Były liczącym się graczem na scenie politycznej, a ich zasięg działania obejmował nie tylko wybory powiatowe, ale i gminne.

Non-governmental organizations on the local political scene. The example of administrative districts of the West Pomeranian Voivodeship.

Keywords election, non-governmental organizations, local government.

Abstract

For the first time in the elections to the local government in Poland, various parties, political parties, party coalitions, social organizations and voters were allowed to appoint election committees. This article focuses on the scope of participation of the election committees created by social organizations in the elections to the district councils and city councils in the West Pomeranian districts. The following research questions were posed: In which counties and cities there were electoral committees appointed by social organisations? What results did these committees obtain? Did these organizations form committees during the next election? Appointment of electoral committees by social associations was quite rare phenomenon in the West Pomeranian region. Such committees emerged during various

elections in eight counties (eight from eighteen existing) and in the three largest cities of the region. Such election committees were gaining more support, and thus the number of seats gained by them increased. In three districts their operating time exceeded the period of one election. These committees were considered a major player on the political scene, and their scope of action involved not only the district elections, but also the municipal areas.

Wprowadzenie

W wyborach do organów samorządu terytorialnego występują cztery kategorie komitetów, tworzone przez partie polityczne, koalicje partii, stowarzyszenia i organizacje społeczne oraz wyborców (Ustawa, art. 84, § 4). Jest to największa różnorodność z wszystkich rodzajów wyborów. Komitety można podzielić na dwie grupy: komitety zgłaszane przez partie polityczne oraz przez stowarzyszenia lub wyborców. Między innymi taki podział przyjął Andrzej Antoszewski, wyróżniając komitety partyjne i pozapartyjne (Antoszewski, 2012, s. 18) oraz Karolina Tybuchowska-Hartlińska, która zaproponowała podział na komitety partyjne i niepartyjne (Tybuchowska-Hartlińska, 2012, s. 168).

Artykuł porusza kwestie udziału w wyborach do rad powiatów i miast na prawach powiatów komitetów wyborczych, tworzonych przez stowarzyszenia oraz organizacje społeczne w województwie zachodniopomorskim. Komitety te należą do grupy niepartyjnych czy pozapartyjnych, choć nie oznacza to, że poszczególnych działaczy czy kandydatów nic z partiami nie łączyło. Często za komitetami niepartyjnymi kryli się działacze partii, a wśród kandydatów komitetów partyjnych znajdowały się osoby nienależące do partii. Chodzi tu o formalny podział na komitety, za których utworzeniem stoją oficjalnie partie i te, których inicjatorem utworzenia są organizacje pozarządowe lub wyborcy. Cele komitetów utworzonych przez stowarzyszenia są podobne do tych tworzonych przez partie, jest nim udział we władzy na poziomie lokalnym. Dlatego można je określić „mianem lokalnych ugrupowań” politycznych (Galicki, 2014, s. 124).

Postawiono następujące pytania badawcze: w jakich powiatach i miastach pojawiały się komitety tworzone przez organizacje? Jaka jest siła poparcia dla komitetów organizacji i liczba zdobywanych przez nie mandatów? Czy występują organizacje, które tworzą komitety stale w kolejnych wyborach? Z chwilą utworzenia województwa zachodniopomorskiego w jego skład wchodziło 17 powiatów i trzy miasta na prawach powiatu. Po utworzeniu w 2002 roku powiatu łobeskiego, liczba powiatów wzrosła do 18. Dlatego też w badaniach ujęto wybory z lat 2002, 2006, 2010 i 2014. Liczba, jak i granice powiatów w tych latach nie ulegały zmianie.

Komitety wyborcze zgłaszane przez organizacje społeczne

Tworzenie komitetów wyborczych przez organizacje jako komitet organizacji z zamiarem uczestniczenia w wyborach na poziomie powiatów i miast na prawach powiatów, było na terenie województwa zachodniopomorskiego zjawiskiem rzadkim. Zarejestrowanie przynajmniej jednego takiego komitetu w badanym okresie odnotowano w ośmiu powiatach: choszczeńskim,

drawskim, gryfickim, kamieńskim, kołobrzeskim, polickim, szczecineckim, wałęckim oraz we wszystkich miastach na prawach powiatu w regionie – Szczecinie, Koszalinie i Świnoujściu.

W wyborach 2002 roku takich komitetów było najmniej, czyli tylko trzy. W Świnoujściu był to KW Towarzystwa Samorządowego „Nowa Fala”, w powiecie drawskim – KW Ochotniczej Straży Pożarnej w Warniłęgu, a w powiecie kamieńskim – KW Stowarzyszenia Sołtysów Gmin Wolin. Organizacje te utworzyły komitety jedynie w wyborach 2002 roku.

W wyborach 2006 roku komitetów zarejestrowanych przez organizacje było sześć, w czterech powiatach i w Szczecinie. Najwięcej (dwa) zarejestrowano w powiecie kołobrzeskim. Były to KW Stowarzyszenia na rzecz Rozwoju Gminy Ustronie Morskie „Nasza Gmina” i KW Stowarzyszenie Samorządowo-Gospodarcze „Pomorze”. W powiecie choszczeńskim swoich kandydatów zgłosił KW Stowarzyszenie Aktywni, w polickim – KW Stowarzyszenia Wspólnota Samorządowa – Gryf, w wałęckim – KW Ponadpartyjnego Stowarzyszenia Powiatu Wałęckiego „Dąb Piastowski”. W Szczecinie powstał komitet działającej od 1989 roku organizacji pod nazwą KW Stowarzyszenia Serce Pomocy Dzieciom i Młodzieży Specjalnej Troski – Zarząd Główny (KW „Serce”)¹.

W wyborach w 2010 roku komitetów wyborczych organizacji było siedem. Rywalizowały w powiecie gryfickim i we wszystkich miastach na prawach powiatu województwa. W powiecie gryfickim listy kandydatów zarejestrował KW Powiatowe Stowarzyszenie Idziemy Razem. Drugim komitetem organizacji w tym powiecie był KW Stowarzyszenie Gryfickie Porozumienie Samorządowe. W sumie pięć komitetów organizacji zgłoszono w miastach na prawach powiatu. W Koszalinie był to KW Lepszy Koszalin, zgłoszony przez utworzone rok wcześniej Stowarzyszenie Lepszy Koszalin, w Szczecinie ponownie swój komitet zgłosiło Stowarzyszenie Serce. Aż trzy komitety zgłosiły organizacje społeczne w Świnoujściu, były to: KW Stowarzyszenia Grupa Morska, KW Stowarzyszenia Ruch Aktywności Samorządowej – RAS i KW Stowarzyszenia Nasze Miasto.

W wyborach w 2014 roku łącznie siedem komitetów wyborczych organizacji zgłosiło swoich kandydatów do rad w trzech powiatach – gryfickim, polickim i szczecineckim oraz ponownie we wszystkich miastach na prawach powiatu. Z wyjątkiem Świnoujścia, gdzie zgłoszono dwa komitety organizacji w każdym z pozostałych powiatów i miastach było jedynie po jednym takim komitecie. W powiecie gryfickim był to KW Porozumienie Samorządowe Idziemy Razem, w polickim – KW Gryf XXI, a w szczecineckim – KW Porozumienie Samorządowe. W Koszalinie po raz drugi swój komitet zarejestrowało stowarzyszenie Lepszy Koszalin, a w Szczecinie jedynie w jednym z pięciu okręgów w wyborach do rady miasta listę kandydatów zgłosił KW Szczecińskie Towarzystwo Strzeleckie. W Świnoujściu organizacje pozarządowe zgłosiły dwa komitety: KW Grupa Morska – Cała Naprzód i KW Stowarzyszenie „Granica” (Chrobak, 2014, s. 447–450).

¹ <http://wybory2006.pk.gov.pl>.

Wzrost liczby komitetów organizacji wynikał także ze zmiany formy działania dotychczas aktywnych lokalnych ugrupowań. Działacze, członkowie stowarzyszeń, kandydujący dotąd pod szyldem komitetów wyborczych wyborców w kolejnych wyborach rejestrowali komitety organizacji. Pokazuje to coraz większą atrakcyjność tej formy tworzenia komitetów.

Poparcie dla komitetów wyborczych organizacji w wyborach do rad powiatów

Poparcie dla komitetów wyborczych organizacji w skali województwa rosło. Zwiększała się także liczba uzyskiwanych przez nie mandatów. Na ten wzrost miała oczywiście wpływ, w przypadku niektórych powiatów, zmiana kategorii komitetu z komitetu wyborców na rzecz komitetu organizacji lub odwrotnie. W tabeli 1 wzięto pod uwagę uzyskane wyniki przez komitety organizacji, rejestrowane jako takie w kolejnych wyborach.

Tabela 1. Poparcie i uzyskane mandaty przez komitety wyborcze organizacji

Wybory	Powiat/miasto	Wyniki		Mandaty	
		głosy	%	powiat/miasto	łącznie
2002	drawski	487	2,37	0 (19)	4
	kamieński	1011	5,54	0 (17)	
	Świnoujście	1934	15,05	4 (21)	
2006	kołobrzeski	982	3,87	0 (19)	6
	choszczeński	1792	9,43	2 (17)	
	policki	3619	17,59	4 ((19)	
	wałecki	1273	6,23	0 (17)	
	Szczecin	880	0,66	0 (31)	
2010	gryficki	7559	30,23	7 (19)	13
	Koszalin	5604	16,38	3 (25)	
	Szczecin	557	0,48	0 (31)	
	Świnoujście	3062	20,81	3 (21)	
2014	gryficki	5452	24,77	6 (19)	31
	policki	8530	41,96	9 (19)	
	szczecinecki	7135	28,72	6 (19)	
	Koszalin	7319	21,98	6 (25)	
	Szczecin	113	0,11	0 (31)	
	Świnoujście	2578	21,19	4 (21)	

Źródło: Na podstawie danych PKW.

W 2002 roku jedynie w Świnoujściu KW Towarzystwa Samorządowego „Nowa Fala” uzyskał drugi wynik, zdobywając cztery mandaty w radzie. W pozostałych powiatach wyniki badanych komitetów były słabe, choć w powiecie kamieńskim komitet zarejestrowany przez organizację przekroczył 5% próg wyborczy. Nie przełożyło się to jednak na mandaty w radzie. Interesujący jest w wyborach z 2002 roku przykład powiatu gryfickiego. W powiecie tym zwyciężył KWW Samorządowy Komitet Wyborczy „Razem”. W kolejnych wyborach komitet ten także odnotował najlepszy wynik, a w 2010 roku przekształcił się w komitet organizacji (Chrobak, 2014, s. 289).

W wyborach 2006 roku w powiatach kołobrzeskim i wałeckim komitety organizacji nie zdobyły mandatów. Wszystkie mandaty przypadły komitetom tworzonym przez partie. W powiecie choszczeńskim dwa mandaty przypadły KW Stowarzyszenie Aktywni, a w polickim cztery mandaty zdobył KW Stowarzyszenia Wspólnota Samorządowa – Gryf. Słaby wynik odnotował w Szczecinie KW „Serce”. W kampanii, w spotach wyborczych KW „Serce” przede wszystkim przedstawiał działalność stowarzyszenia. Komitet ten, co umożliwiła ówczesna ordynacja, zablokował swoje listy z KWW Teresy Grażyny Kochańskiej, byłej radnej SLD (Kowalczyk, Tomczak, 2008, s. 165).

W wyborach w 2010 roku w powiecie gryfickim bardzo dobre wyniki w wyborach do rady powiatu odnotował KW Powiatowe Stowarzyszenie Idziemy Razem. Odnotowano 26,20% głosów, był to najlepszy wynik w wyborach. Drugim komitetem organizacji w tym powiecie był KW Stowarzyszenie Gryfickie Porozumienie Samorządowe, który nie przekroczył progu wyborczego, uzyskując poparcie na poziomie 4,03% głosów. W Koszalinie KW Lepszy Koszalin, zgłoszony przez utworzone rok wcześniej Stowarzyszenie Lepszy Koszalin, zdobył 16,38% głosów, co przełożyło się na trzy mandaty w radzie miasta. Był to trzeci wynik w wyborach po KW Platforma Obywatelska RP (42,99%) i KW Sojusz Lewicy Demokratycznej (17,73%)². W Świnoujściu z badanych komitetów najlepsze wyniki uzyskał KW Stowarzyszenia Grupa Morska (11,93% głosów i dwa mandaty). KW Stowarzyszenia Ruch Aktywności Samorządowej – RAS przekroczył próg wyborczy z wynikiem 5,18% głosów, lecz nie otrzymał żadnego mandatu. KW Stowarzyszenia Nasze Miasto nie przekroczył progu wyborczego, otrzymując 3,70% głosów³.

W wyborach 2014 roku w powiecie gryfickim KW Porozumienie Samorządowe Idziemy Razem, uzyskał drugi wynik pod względem liczby głosów po KW Platforma Obywatelska RP. Pod względem liczby zdobytych mandatów oba te komitety zdobyły ich po sześć. W powiecie polickim KW Gryf XXI potwierdził swoją dominującą pozycję, uzyskując poparcie 41,96% głosów, zdobywając aż dziewięć mandatów z 19. W powiecie szczecińskim KW Porozumienie Samorządowe uzyskał drugi wynik w wyborach (7 135 głosów) tuż za KW Platforma Obywatelska RP, który zdobył 7 571 głosów. Jednak po przeliczeniu głosów na mandaty w poszczególnych okręgach KW Porozumienie Samorządowe otrzymał sześć, a PO RP pięć mandatów. W Koszalinie KW Lepszy Koszalin osiągnął drugi wynik po KW Platforma Obywatelska RP, zdobywając sześć mandatów. Natomiast jego lider Artur Wezgraj wszedł do drugiej tury wyborów na prezydenta miasta. W Świnoujściu na listy KW Grupa Morska – Cała Naprzód głosowało 2 389 wyborców, co dało cztery mandaty. Był to trzeci wynik po KKW SLD Lewica Razem i KW Platforma Obywatelska RP, lepszy od wyniku KW Prawa i Sprawiedliwości. Natomiast KW Stowarzyszenie „Granica” zdobył zaledwie 189 głosów⁴.

² <http://wybory2010.pkw.gov.pl>.

³ Ibidem.

⁴ <http://samorząd2014.pkw.gov.pl>.

Organizacje pozarządowe jako stali gracze na powiatowej scenie politycznej

W przypadku trzech powiatów polickiego, gryfickiego, szczecineckiego oraz miast Koszalina i Świnoujścia pojawiły się komitety wyborcze, których charakter i czas działania przekraczał jedynie jedną elekcję. W wymienionych powiatach ziemskich mamy do czynienia z powoływaniem komitetów przez organizacje pod taką samą lub podobną nazwą oraz o podobnym składzie osobowym w kolejnych wyborach. Różniła się tylko forma rejestracji komitetu. W jednych wyborach komitet był zarejestrowany jako komitet wyborczy wyborców (KWW), innym razem jako komitet wyborczy organizacji (KW). W ostatnich wyborach samorządowych, w 2014 roku, we wszystkich tych powiatach były to komitety wyborcze organizacji. Pojawiły się stałe podmioty na lokalnej scenie politycznej, których zasięg działania obejmował nie tylko wybory rad powiatowych, lecz także władz gminnych.

Specyficznym ugrupowaniem na lokalnej mapie politycznej był w powiecie polickim komitet ze słowem „Gryf” w nazwie. Pozycja organizacji była niezwykle silna. Jej liderem był Władysław Diakun, burmistrz miasta Police. Komitet wystawiał swoich kandydatów w wyborach na burmistrza i do rady miasta Police oraz rady powiatu polickiego.

Tabela 2. Poparcie dla komitetu „Gryf” w wyborach do rady powiatu polickiego

Rok	Nazwa	Głosy	%	Mandaty
2002	KWW „Wspólnota Samorządowa GRYP”	4422	27,43	5
2006	KW Stowarzyszenia Wspólnota Samorządowa – Gryf	3619	17,59	4
2010	KWW GRYP XXI	6201	26,26	6
2014	KW Gryf XXI	8530	41,96	9

Źródło: Na podstawie danych PKW.

Poparcie dla komitetu „Gryf” ulegało zmianie. Po sukcesie w 2002 roku komitet odnotował spadek poparcia w kolejnych wyborach, jednak od 2006 roku rosła zarówno liczba głosów otrzymywanych przez komitet, jak i liczba kontrolowanych przez niego mandatów. Łącznie mandaty z ramienia komitetu „Gryf” pełniło 15 osób. W pięciu przypadkach radni z tego komitetu sprawowali swe funkcje więcej niż jedną kadencję. Cztery kadencje w radzie powiatu spędził Cezary Arciszewski, trzy – Janina Dobosz i Waldemar Echaust, dwie – Mariusz Jędrak i Andrzej Bednarek. W wyborach 2006 roku z czterech byłych radnych dwie osoby z komitetu „Gryf” ponownie otrzymały mandaty, w 2010 roku – z czterech trzy, a w 2014 z sześciu byłych radnych czterech zostało wybranych ponownie.

Komitet „Gryf” jest najsilniejszym ugrupowaniem w stolicy powiatu. W 2014 roku jego lider Władysław Diakun po raz czwarty został burmistrzem. Trzykrotnie, od 2006 roku, wybierany był w pierwszej turze. Warto zwrócić uwagę na wyniki, jakie uzyskiwał komitet „Gryf” w wyborach do rady gminy Police. Od 2002 roku systematycznie rosło poparcie dla komitetu „Gryf” i liczba kontrolowanych w radzie mandatów. Od 25,19% głosów w 2002 roku do 41,54% w 2014 roku, liczba mandatów wzrosła z 7 do 17. Wprowadzenie w 2014 roku jednomandatowych okręgów wyborczych wzmocniło pozycję komitetu „Gryf”, który po tych wyborach

kontrolował większość mandatów w radzie. Jedynie czterech radnych, na 21, zostało wybranych z innych komitetów.

W powiecie gryfickim w 2002, 2006 i 2010 roku pierwsze miejsce zajmował komitet ze słowem „Razem” w nazwie. Zmieniał on swoją nazwę od KWW Samorządowy KW Razem w 2002 roku, przez KWW Idziemy Razem w 2006 roku, do KW Powiatowe Stowarzyszenie Idziemy Razem w wyborach 2010 i 2014 roku. W wyborach 2014 roku spadł na drugą pozycję z różnicą zaledwie 1,5 punktu procentowego w stosunku do zwycięzcy (Glińska, Tomczak, 2015, s. 170).

Tabela 3. Poparcie dla komitetu „Razem” w wyborach do rady powiatu gryfickiego

Rok	Nazwa	Głosy	%	Mandaty
2002	KWW Samorządowy KW „Razem”	8553	38,03	9
2006	KWW Idziemy Razem	6551	28,53	7
2010	KW PS Idziemy Razem	6552	26,20	7
2014	KW PS Idziemy Razem	5452	24,77	6

Źródło: Na podstawie danych PKW.

Komitet ten na poziomie wyborów powiatowych tracił procentowe poparcie w kolejnych wyborach, jak również liczbę kontrolowanych mandatów. Zachował jednak dominującą pozycję na lokalnej scenie politycznej. W wyborach do rady powiatu w gronie kandydatów powtarzały się te same osoby. W porównaniu z wcześniejszymi wyborami w 2006 roku czterech, w 2010 trzech, a w 2014 pięciu byłych radnych tego komitetu otrzymało ponownie mandaty.

Spośród 15 osób, które w badanym okresie otrzymały mandaty, kandydując z list komitetu „Razem” dziesięcioro pełniło tę funkcję dłużej niż jedną kadencję. Czterokrotnie mandat radnego zdobywał Kazimierz Sać, trzykrotnie – Janusz Ławruszko i Ryszard Maliński, dwie kadencje radnymi byli Leszek Stuła, Józef Gandurski, Franciszek Gródecki, Tomasz Boruk, Renata Korek, Stanisław Wojsznis i Jacek Zdancewicz. Zdarzało się, że nie były to kolejne kadencje – Franciszek Gródecki zdobył mandat radnego w 2002 i 2010 roku, a Jacek Zdancewicz w 2002 i 2014 roku. Organizacja jest najsilniejszym graczem na lokalnej scenie politycznej. Jej lider Kazimierz Sać od 2006 roku pełni funkcję starosty powiatu. Stowarzyszenie jest aktywnym graczem politycznym także na poziomie gmin. Na przykład, w wyborach w 2014 roku komitet Powiatowego Stowarzyszenia Idziemy Razem wystawił kandydatów w wyborach do rad we wszystkich gminach powiatu. W trzech na sześć gmin wybory na burmistrza lub wójta wygrali kandydaci tego komitetu (Płoty, Karnice, Rewal). W pozostałych trzech gminach uczestniczyli w rywalizacji w drugiej turze wyborów. W gminie Płoty burmistrzem został Marian Maliński, po raz czwarty kandydujący z ramienia komitetu „Idziemy Razem” (Drzonek, 2016, s. 110). W gminie Karnice kandydat na burmistrza z KW PS Idziemy Razem zwyciężył w pierwszej turze wyborów, a komitet zdobył 11 na 15 mandatów w radzie gminy. Łącznie KW PS Idziemy Razem, w wyborach 2014 roku, w radach gmin powiatu zdobył 38 na 96 możliwych do zdobycia mandatów.

W powiecie szczecineckim w wyborach w badanym okresie uczestniczył komitet „Porozumienie Samorządowe”. Nazwa za każdym razem była taka sama, tylko forma zgłoszenia komitetu ulegała zmianie – w 2002, 2006 i 2010 roku był to komitet wyborców, a w 2014 roku komitet został zgłoszony przez stowarzyszenie.

Tabela 4. Poparcie dla komitetu „Porozumienie Samorządowe” w wyborach do rady powiatu szczecineckiego

Rok	Nazwa	Głosy	%	Mandaty
2002	KWW Porozumienie Samorządowe	5262	19,76	5
2006	KWW Porozumienie Samorządowe	6294	23,19	5
2010	KWW Porozumienie Samorządowe	7013	24,66	6
2014	KW Porozumienie Samorządowe	7135	28,72	6

Źródło: Na podstawie danych PKW.

W kolejnych wyborach komitet odnotowywał systematyczny wzrost poparcia zarówno pod względem liczby i procentów otrzymanych głosów. Poprawił także liczbę kontrolowanych mandatów w radzie powiatu – z pięciu do sześciu. Skład radnych reprezentujących ten komitet ulegał niewielkim zmianom. Większość radnych komitetu w kolejnych wyborach utrzymała swoje mandaty. W 2006 roku utrzymało swoje mandaty dwóch z pięciu byłych radnych, ale w 2010 roku – czterech z pięciu. W kolejnej elekcji z sześciu radnych komitetu pięciu ponownie znalazło się w radzie. Na 11 osób, które uzyskały mandaty w badanym okresie z list komitetu Porozumienie Samorządowe, sześć było radnymi więcej niż jedną kadencję. Czterokrotnie mandat radnego uzyskał Krzysztof Lis, trzykrotnie radnymi zostawali Mariusz Kowalewski, Mariusz Kieling i Wiesław Kosmała, a dwukrotnie – Halina Miernikowska i Ryszard Jasionas. Lider ugrupowania Krzysztof Lis pełnił funkcję starosty powiatu od 2000 roku. Porozumienie Samorządowe w kolejnych wyborach zgłaszało swoich kandydatów do rad we wszystkich gminach powiatu. W wyborach w 2014 roku przedstawiciele tego komitetu zwyciężyli w wyborach na wójta lub burmistrza w trzech na sześć gmin. W gminie Szczecinek wójtem w pierwszej turze został Ryszard Jasionas, a w Gminie Biały Bór na burmistrza w pierwszej turze (z rekordowym wynikiem 81,85% głosów) wybrano Pawła Mikołajewskiego. W gminie Barwice burmistrzem w drugiej turze został Zenon Maksalon. W 2014 roku na 96 radnych w gminach należących do powiatu szczecineckiego, 31 zostało wybranych z KW Porozumienie Samorządowe.

W Świnoujściu najczęściej występowały komitety wyborcze organizacji. Od 2002 roku, z wyjątkiem wyborów w 2006 roku, swoich kandydatów zgłaszał komitet z „Grupa Morska” w nazwie. Od 2010 roku był to komitet stowarzyszenia.

Tabela 5. Poparcie dla komitetu „Grupa Morska” w wyborach do rady miasta Świnoujście

Rok	Nazwa	Głosy	%	Mandaty
2002	KWW Grupa Morska – Cała Naprzód	1649	12,83	3
2006	KWW Wyborcy Na Wyspach	1364	9,25	1
	KWW Wybierz Świnoujście	1381	9,36	2
2010	KW Stowarzyszenia Grupa Morska	1756	11,93	2
2014	KW Grupa Morska – Cała Naprzód	2389	19,64	4

Źródło: Na podstawie danych: PKW.

Poparcie dla komitetu zmieniało się, podobnie jak liczba zdobytych mandatów. Po wyborach 2002 roku komitet wszedł w porozumienie z SLD – UP, popierając lewicowego prezydenta miasta Janusza Żmurkiewicza (Drzonek, 2013, s. 214). W wyborach w 2006 roku działacze z komitetu Grupa Morska utworzyli KWW Wybierz Świnoujście. Była to kampania specyficzna ze względu na możliwość łączenia list w bloki, co, jak się wydaje, starano się w Świnoujściu wykorzystać (Michalak, 2007, s. 16). Komitet ten utworzył wspólny blok, grupę list, przy podziale mandatów, z komitetem KWW Na Wyspach. W sumie na oba komitety oddano więcej głosów niż w poprzednich wyborach, jednak łączna liczba mandatów pozostała na tym samym poziomie. W wyborach w 2006 roku KWW Wybierz Świnoujście wyznaczył kandydata w wyborach na prezydenta miasta, został nim Czesław Krygier. Radni wybrani z list obu komitetów ponownie popierali wybranego na kolejną kadencję Janusza Żmurkiewicza. W kolejnych wyborach w 2010 roku, radni z tych dwóch komitetów znaleźli się na listach KW Stowarzyszenia Grupa Morska. W wyborach 2010 i 2014 roku kandydatem na prezydenta Świnoujścia z ramienia komitetów tworzonych przez stowarzyszenie został Andrzej Szczodry. Komitet ten uzyskał w wyborach w 2010 roku, w porównaniu innymi wyborami, najniższe poparcie i jedynie dwa mandaty w radzie. Z kolei największy sukces komitet odniósł w 2014 roku, uzyskując cztery mandaty. Kandydat na prezydenta miasta z KW Grupa Morska Cała Naprzód uzyskał poparcie na poziomie 23,13% głosów, co dało drugi wynik w wyborach. Zdaniem Macieja Drzonka był to przykład na to, że „budowana w dłuższej perspektywie czasowej pozycja przez lokalnego polityka może przynieść efekty” i wpłynąć na lokalną scenę polityczną (Drzonek, 2015, s. 89). Związanych z komitetem Grupa Morska w badanym okresie było sześcioro radnych, w tym czworo pełniło swą funkcję więcej niż jedną kadencję. Czterokrotnie mandat radnego otrzymał Sławomir Nowicki, trzykrotnie – Andrzej Szczodry, dwukrotnie – Czesław Krygier i Alicja Bohdziewicz, w 2002 roku wybrana z list KW Towarzystwa Samorządowego „Nowa Fala”.

Przykładem komitetu zgłoszonego przez organizację pozarządową, odnoszącego sukcesy na poziomie dużego miasta był też KW Lepszy Koszalin. Stowarzyszenie Lepszy Koszalin powołano w 2009 roku. Liderem stowarzyszenia oraz komitetu był Artur Wezgraj. W 2002 roku był on radnym z ramienia KWW POPiS Koszalin. W 2010 i 2014 roku kandydował w wyborach na prezydenta miasta Koszalin. W 2010 roku wszedł do drugiej tury wyborów, otrzymując w pierwszej 31,43% głosów wobec 44,66% uzyskanych przez jego przeciwnika Piotra Jedlińskiego z Platformy Obywatelskiej RP. W 2014 roku także uczestniczył w drugiej turze wyborów

(z wynikiem z pierwszej tury 31,79% głosów). Tym razem jego kontrkandydat Piotr Jedliński z PO zdobył 46,97% głosów. KW Lepszy Koszalin poprawił swój wynik w kolejnych wyborach 2010 i 2014 roku pod względem wielkości poparcia i liczby kontrolowanych mandatów. W 2014 roku KW Lepszy Koszalin zajął drugie miejsce w wyborach do rady miasta, lepszy był tylko wynik Platformy Obywatelskiej RP. Poparcie wzrosło z 16,38% do 21,98% głosów, a liczba radnych z trzech do sześciu na łączną liczbę 25 radnych⁵.

Podsumowanie

W przypadku rad powiatów i miast na prawach powiatów w województwie zachodniopomorskim zwiększała się liczba komitetów tworzonych przez organizacje. Nie było to wyłącznie efektem aktywności nowych organizacji, a także zmianą formy rejestracji komitetu. Działacze stowarzyszeń w jednych wyborach rejestrowali komitety jako komitety wyborcze wyborców, w kolejnych jako komitety wyborcze organizacji.

Na terenie województwa zachodniopomorskiego działały organizacje spełniające kryteria definicyjne partii politycznej. Nie w sensie prawnym, lecz praktyki działania. Stowarzyszenia, działając przez dłuższy czas na lokalnej scenie politycznej, w praktyce zachowywały się jak partie polityczne, choć nie były partiami. Takie cechy posiadały komitety w powiatach gryfickim, polickim i szczecineckim. W przypadku tych trzech powiatów komitety tworzone przez organizacje były liczącym się graczem na lokalnej scenie politycznej. W wyborach w 2014 roku nosiły one nazwy: KW PS Idziemy Razem, KW Gryf XXI i KW Porozumienie Samorządowe. Wyodrębnione komitety charakteryzowały się stałością nazwy, względną niezmiennością zgłaszanych list wyborczych, znaczącym udziałem swoich przedstawicieli w strukturach władzy lokalnej.

Bibliografia

Źródła normatywne

Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 – Kodeks wyborczy Dz.U., nr 21, poz. 112.

Opracowania

- Antoszewski, A. (2012). Rywalizacja o władzę w miastach Dolnego Śląska w latach 2002–2010. Uwagi wprowadzające. W: D. Skrzypiński (red.), *Rywalizacja o prezydenturę w miastach Dolnego Śląska* (s. 11–27). Wrocław: Wydawnictwo MARINA.
- Tybuchowska-Hartlińska, K. (2012). *Wybory do samorządu terytorialnego w Polsce. Dwadzieścia lat doświadczeń w subregionie ciechanowskim*. Toruń: Europejskie Centrum Edukacyjne.
- Kowalczyk, K., Tomczak, Ł. (2008). *Wybory samorządowe w Szczecinie w 2006 roku*. Szczecin: Wydawnictwo ZAPOL.
- Glińska, N., Tomczak, Ł. (2015). Wybory w powiatach ziemskich. Przykład województwa zachodniopomorskiego. W: Ł. Tomczak (red.), *Samorząd powiatowy w Polsce. Struktura, zadania, wybory* (s. 157–180). Wrocław: Wydawnictwo MARINA.

⁵ <http://wybory2010.pkw.gov.pl>.

Drzonek, M. (2016). Reeleksje „wiecznych włodarzy” miast zachodniopomorskich a preferencje partyjne na Pomorzu Zachodnim. W: M. Kamola-Cieślak, Ł. Tomczak (red.), *Wybory samorządowe na Pomorzu Zachodnim w 2014 roku. Programy – kandydaci – kampanie* (s. 97–112). Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Humanistycznego US MINERWA.

Drzonek, M. (2013). *Reelekcje prezydentów miast w wyborach bezpośrednich w Polsce*. Kraków: Wydawnictwo „Dante”.

Chrobak, P. (2014). *Wybory samorządowe w Szczecinie na tle Pomorza Zachodniego w latach 1990–2010*. Szczecin: Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Szczecińskiego, Wydawnictwo Archiwum Państwowego „Dokument” w Szczecinie.

Artykuły w czasopismach naukowych

Drzonek, M. (2015). Od upartyjnienia do „uloalnienia”? Przypadek zachodniopomorskich powiatów grodzkich w wyborach 2014 roku. *Opuscula Sociologica*, 3 (13), 77–92.

Michalak, B. (2007). Zmiany przepisów prawa wyborczego w związku z wyborami do organów samorządu terytorialnego w 2006 roku. *Athenaeum Political Science*, 17, 12–22.

Galicki, J. (2014). Wybrane aspekty rywalizacji wyborczej w wyborach do organów samorządu terytorialnego. *Studia Wyborcze, XVII*, 123–144.

Publikacje elektroniczne

<http://wybory2002.pkw.gov.pl/> (11.12.2016)

<http://wybory2006.pkw.gov.pl/> (14.11.2016).

<http://wybory2010.pkw.gov.pl/> (11.12.2016).

<http://samorzad2014.pkw.gov.pl/> (10.11.2016).

Cytowanie

Tomczak, Ł. (2017). Organizacje pozarządowe na samorządowej scenie politycznej. Przykład powiatów województwa zachodniopomorskiego. *Acta Politica Polonica*, 4 (42), 83–93. DOI: 10.18276/ap.2017.42-07.